

معلمان و آزمون

احمد مختاریان

طرح شود.

ماده ۹۹ آیین نامه اجرایی مدارس بیان می‌دارد که: «معلمان در انتخاب روش‌های تدریس، بودجه‌بندی کتاب‌های درسی، طرح سؤال امتحانی، به‌کارگیری وسایل کمک آموزشی و مواد کمک‌درسی با رعایت مقررات مصوب و تصمیم‌های شورای مدرسه آزادی عمل خواهند داشت».

اموری مانند تایپ کردن سؤالات، نوشتن بارم سؤالات، ارائه پاسخنامه و ... الزامی نیست مگر آنکه چنین اموری در شورای مدرسه تصویب شده باشد. **ب** مقررات مربوط به حفظ و مراقبت از سؤالات آزمون: یکی از اصول بسیار روشن درباره سؤالات آزمون، تلاش در افشا نشدن آن‌ها است، به طوری که قانون برای افشای آن‌ها مجازات حبس از ۶ ماه تا ۳ سال را معین نموده است. این مجازات زمانی اعمال می‌شود که سؤالات افشا شده، سؤالات امتحانات نهایی باشند. استفاده از سؤالات افشا شده و یا استفاده نکردن از آن‌ها در اعمال مجازات فوق تأثیری ندارد.

۲ مقررات مربوط به برگزاری آزمون شامل: **الف** مقرراتی که می‌بایست از سوی برگزارکنندگان آزمون رعایت شود.

از آنجا که بحث ما در این مقاله درباره ارتباط معلمان با آزمون است و معلمان هیچ‌گونه وظیفه و مسئولیتی در این زمینه ندارند از بحث در این باره صرف نظر می‌کنیم.

نکته مهم این است که در قوانین مربوط به برگزاری آزمون ابهاماتی درباره ضرورت حضور معلم مربوط به هر آزمون وجود دارد. این ابهامات درباره امکان استفاده از معلمان به عنوان مراقب و نیز پرداخت حق الزحمه آنان در آزمون‌های پایانی نیز وجود دارد. به نظر می‌رسد شورای عالی آموزش و پرورش با عنایت به حساسیت موضوع، باید

همگان از اهمیت آزمون و امتحان و جایگاه آن آگاه‌اند. اگر آگاهی معلمان را در این زمینه با آگاهی پدران و مادران و دانش‌آموزان مقایسه کنیم به روشنی در می‌یابیم که آگاهی معلمان در سطحی بسیار فراتر از آگاهی اولیا و دانش‌آموزان قرار دارد. آزمون در نگاه معلمان چیزی نیست مگر وسیله و ابزاری برای دست‌یابی به مهم‌ترین هدف‌های تربیتی و آموزشی. دیدگاه فراگیر در نزد اولیا و دانش‌آموزان دیدگاه هدف انگارانه است، یعنی آن‌ها آزمون را وسیله‌ای برای تکامل علمی و ارتقای تربیتی نمی‌دانند بلکه آن را هدف می‌دانند. به همین دلیل است که نتایج نامطلوب یک آزمون، معلم را به اندیشیدن در راستای چگونگی دست‌یابی به اهداف آموزشی و تربیتی وامی‌دارد ولی اولیا و دانش‌آموزان را به چگونگی کسب نمرات بالاتر ترغیب می‌کند. مسلماً میان نگاه ابزاری به یک مطلب با نگاه هدف‌مدارانه به آن بسیار متفاوت است. به نظر می‌رسد آموزش خانواده‌ها در این زمینه از ضرورت ویژه‌ای برخوردار باشد. با باور این امر که معلمان از اصول و مبانی طراحی آزمون‌های استاندارد و مؤثر مطلع‌اند و آن‌ها را به کار می‌گیرند از ادامه این بحث صرف نظر می‌شود و طرح آن را به متخصصان باتجربه می‌سپاریم.

در این نوشتار به مباحث قانونی مربوط به آزمون می‌پردازیم. مقررات عمومی (آنچه که می‌بایست درباره همه آزمون‌ها به کار برد) مربوط به آزمون را می‌توان در سه بخش اصلی مورد بررسی قرار داد.

۱ مقررات مربوط به قبیل از برگزاری آزمون، شامل:

الف مقررات مربوط به طراحی آزمون: طراحی سؤال دارای ضوابط قانونی خاصی نیست. آنچه که در عرف معلمان مرسوم است باید رعایت شود. برای مثال نباید از مباحث تدریس نشده سؤالی

**برگزاری آزمون
یک عمل صرفاً
اداری است، به
همین دلیل به نظر
می‌رسد استفاده
از کارمندان
اداری در این
امر موجه‌تر و
عاقلاًانه تر باشد**

به سرعت در این زمینه تصمیم‌گیری نماید. به نظر می‌رسد الزام معلمان به حضور در جلسه امتحان از امور ناپسند و مغایر با جایگاه ایشان باشد. برگزاری آزمون یک عمل صرفاً اداری است، به همین دلیل به نظر می‌رسد استفاده از کارمندان اداری در این امر موجه‌تر و عاقلانه‌تر باشد.

❶ مقرراتی که باید از سوی شرکت کنندگان در آزمون رعایت شود.

این مقررات در آیین‌نامه تخلفات امتحانی آمده است و چون ارتباطی با معلمان ندارد از پرداختن به آن صرف‌نظر می‌شود.

❷ مقررات مربوط به پس از برگزاری آزمون شامل:

الف) در مورد نگهداری برگه‌های آزمون قبل از تصحیح آن‌ها. مقررات ویژه‌ای در این باره وجود ندارد، عرف معلمان و مدارس بر این است که برگه‌های آزمون تا ارائه به معلم مربوطه در محل مدرسه در جای امنی قرار داده می‌شود.

ب) مقررات مربوط به تصحیح برگه‌های آزمون: مهلت تصحیح اوراق امتحانی به وسیله معلم حداکثر یک هفته در دوره ابتدایی و متوسطه اول و پنج روز در دوره متوسطه دوم است. چنانچه در طول این مدت تصحیح برگه‌ها انجام نشود مدیر مدرسه باید موضوع را به اداره آموزش و پرورش گزارش نماید، سپس برگه‌ها را برای تصحیح در اختیار معلم واجد شرایط دیگری قرار دهد.

برگه‌های آزمون باید به وسیله شخص معلم تصحیح شود. سپردن آن‌ها به دیگری هر چند او نیز از معلمان همان درس باشد مجاز نیست.

برگه‌های آزمون‌های داخلی دی ماه و نوبت دوم و شهریور باید توسط معلم مربوط و در محل واحد آموزشی و زیر نظر مدیر تصحیح شود. مدیر مدرسه می‌تواند با مسئولیت خود اوراق امتحانی را جهت تصحیح در خارج از محل واحد آموزشی در اختیار معلم قرار دهد.

معلمانی که درس‌های مربوط به امتحان نهایی را تدریس می‌کنند موظف‌اند حداکثر دو روز پس از برگزاری امتحان آن درس، با تشخیص و برابر ابلاغی که اداره صادر می‌کند، نسبت به تصحیح برگه‌ها اقدام نمایند. تخلف از ابلاغ فوق موجب مجازات اداری خواهد بود.

هیچ قانونی درباره چگونگی و روش تصحیح اوراق امتحانی وجود ندارد. علت این امر عدم نیاز به چنین مقرراتی است. زیرا اصل بر این است که برگه آزمون به وسیله معلم همان درس تصحیح می‌شود. فقط در امتحانات نهایی به منظور رعایت انصاف و تساوی برگه‌ای به نام «کلید سؤالات» یا

«پاسخ‌نامه آزمون» تهیه می‌شود و معمولاً تصحیح کنندگان براساس آن اوراق را تصحیح می‌کنند، هر چند به نظر می‌رسد مصححان الزامی به رعایت مفاد و بارم‌های آن نداشته باشند.

طرز تعیین نمره دریافتی در هر سؤال کاملاً به سلیقه معلم وابسته است. نه اداره و نه بازرس امتحانات و نه مدیر نمی‌توانند برای معلم چارچوبی درباره روش تصحیح ورقه مقرر نمایند. حتی نوشتن بارم دریافتی هر سؤال نیز برای معلم الزامی نیست. معلمان برای سهولت در تعیین نمره نهایی برگه اقدام به نوشتن اعدادی بر روی سؤال‌ها می‌کنند. این به معنای الزام ایشان به این کار نیست.

نمی‌توان معلم را مجبور به استفاده از وسیله‌ای خاص و با رنگی خاص برای تصحیح برگه کرد. امضا کردن برگه پس از تصحیح و تعیین نمره فقط در آزمون‌های نهایی ضرورت دارد. این ضرورت در امتحانات داخلی دیده نشده است.

معلم می‌تواند شناخت خود از توانایی علمی دانش‌آموز را در تصحیح برگه اعمال نماید.

❸ مقررات مربوط به نگهداری برگه‌های آزمون پس از تصحیح آن‌ها:

★ معلمان وظیفه‌ای در نگهداری از اوراق امتحانی به عهده ندارند.

★ معلم در ارائه برگه تصحیح شده به مدرسه و یا دانش‌آموز و اولیا وی دارای اختیار کامل است.

★ معلمان می‌بایست برگه‌های امتحان مربوط به دی، خرداد و شهریور را پس از تصحیح در اختیار مدرسه قرار دهند تا برابر مقررات از آن‌ها نگهداری شود.

★ تبصره ماده ۱۰۲ آیین‌نامه اجرایی مدارس بیان می‌دارد: «احای اوراق امتحانی دانش‌آموزان و سایر نوشته‌ها و مدارکی که جنبه دائمی ندارد با رعایت مقررات مربوط و تنظیم صورت‌جلسات لازم، انجام می‌گیرد.»

❹ مقررات مربوط به ثبت نمرات آزمون: معلم می‌تواند بخش اعشاری میانگین نمره ارزشیابی مستمر و پایانی امتحان داخلی دانش‌آموز را، با توجه به وضعیت کلاسی وی، به هر نحو که صلاح بداند (با افزایش یا کاهش آن) به نمره بدون اعشار تبدیل نماید. (ماده ۲ فصل دوم آیین‌نامه امتحانات دوره‌های ابتدایی و راهنمایی تحصیلی)

❺ مقررات مربوط به اعلام نمرات آزمون: نتیجه تصحیح برگه‌های امتحانی باید به اطلاع مدیر و معاون آموزشی مدرسه و نیز دانش‌آموز و اولیای وی رسانده شود. همچنین اطلاع‌رسانی می‌تواند در قالب ارائه برگه آزمون، ثبت در دفتر معلم و ارائه آن به افراد فوق و یا ثبت در لیست نمرات باشد.

**برگه‌های آزمون
باید به وسیله
شخص معلم
تصحیح شود.
سپردن آن‌ها به
دیگری هر چند
او نیز از معلمان
همان درس باشد
مجاز نیست**